

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**אבות פרק ו' משנה ג'****"הלומד מחברו... אפילו אות אחת צריך לנהוג בו כבוד" - מאמר ב**

אבות (פ"ו מ"ג) הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד אפילו אות אחת צריך לנהוג בו כבוד שכן מצונו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד וקראו רבו אלופו ומיודעו שנאמר "ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעיי" (תהלים נה יד), והלא דברים קל וחומר, ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו ומיודעו, הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד אפילו אות אחת, על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד, ואין כבוד אלא תורה שנאמר "כבוד חכמים ינחלו" (משלי ג לה) "ותמימים ינחלו טוב" (שם כח ז) ואין טוב אלא תורה שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" (שם ד ב ע"כ).

א-

בספר מדרש שמואל¹ (שם) ראוי להבין ראשונה אמאי לא תלה הדבר במלמד, ולימא הכי מי שלימדו חברו פרק א' וכו'. ועוד אמאי קאמר מחברו ולא אמר מן האדם כענין איזהו חכם הלומד מכל אדם (אבות פ"ד מ"א). ועוד אמאי כרוכלא אזיל ותני חמשה דברים לימא הלומד מחברו אפי' אות אחת וכו', וכששנה המשנה חלוקות שהם בזו אף זו מצונו שהגמרא נותנת צריכות כפול אי אשמעינן הא הו"א וכו', וכ"ש בנדון דידן שאינם חלוקות מחולפות בנושאים חלוקים כדי שנאמר שהן בזו אף זו. ועוד שאם היה רוצה להשמיענו חלוקות רבות אמאי לא התחיל ממסכתא, ולימא הכי הלומד מחברו מסכתא אחת או פרק אחד וכו' :

ועוד קשה אמאי לא קאמר חייב לכבודו, ומאי מלת צריך ומלת לנהוג ומלת בו. ועוד אמאי האריך באמרו בתחלה שכן מצונו בדוד וכו' ובתר עביד הק"ו, והכי הוי ליה למימר צריך לנהוג בו כבוד ק"ו מדוד מה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל וכו' הלומד מחברו אינו דין וכו'. ועוד להבין איך דריש ק"ו מדוד למי שלא למד אלא אות אחת, דאיכא למפרך מה לרוד שלמד שני דברים תאמר במי שלא למד אלא אות אחת שיהא צריך לנהוג בו כבוד :

והמפרש פירשו שכאשר נעריך ערכו של דוד היות צדיק וישר ומלך ישראל, ואחיתופל רשע ועם כל זה היה נוהג בו כבוד, כפי ערך זה יוצא לנו שהלומד מחברו שהוא אלו ק"ו שצריך לנהוג בו כבוד אפי' על אות אחת. ואין דעתי נוחה מאלו הערכין, משום דנימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון (ב"ק כה א), מה שם בדוד היה על שלמד שני דברים אף בכל אדם צריך שני דברים ולא על אות אחת לבדו. וענין הדיו נפקא לן ממרים שנאמר "ואביה ירוק ירק בפניה הלא תכלם ז' ימים" (בהעלתך יב יד) ק"ו לשכינה י"ד יום ואעפ"כ אמר הכתוב "תסגר שבעת ימים" (שם), ואם כן אין מקום כלל לפי המפרשים, רק אם נאמר שברייתא זו אתיא כרבי טרפון דלית ליה דיו (ב"ק שם), או שנאמר שאין זה ק"ו גמור רק מלתא בעלמא וכל זה דוחק :

עוד יש להבין למה הוצרך לומר עוד 'ואין כבוד אלא לחכמים' וכו'. עוד להבין הראיות שמביא שנאמר "כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב" כי פסוק זה לא נמצא, שפסוק "כבוד חכמים ינחלו" מסיים סיפיה דקרא "וכסילים מרים קלון" ופסוק "ותמימים ינחלו טוב" התחלתו "משגה ישרים בדרך רע וגו', ותמימים ינחלו טוב", ותימה הוא איך נקט רישיה דהאי קרא וסיפיה דהאי קרא וחבר אותם לאחד :

ב-

ואפשר לפרש בכונת הברייתא, כי אמר 'הלומד' לפי שלפעמים אדם שומע מחברו איזה דבר או איזה חידוש ומבין בדבריו הבנה אחת טובה וישרה, ולא כן היתה כוונת מי שאמר ולבבו לא כן חשב, והשומע למד זה הפירוש ממנו והבין שזו היתה כוונתו, והשמיענו שאפי' בנדון זה שהוא למד מבלי מלמד, שהרי המלמד עדין אינו יודע אותו, עם כל זה צריך לנהוג בו כבוד, שאלולי חבירו לא היה לומד אותו. ואמר 'מחברו', לרמז כי לא מבעיא אם הוא אדם גדול וחכם ממנו, אלא אפי' שלא יהיה אלא חבירו השהו אליו צריך לנהוג בו כבוד.

ואמר 'צריך' ולא חייב, לפי שאין לנו ראייה לחיוב, שאפשר שמה שעשאו דוד רבו ואלופו וכו' היה ממידת חסידות לא מצד החיוב, לכן אמר אין לי מקום ללמוד רק שצריך לנהוג לא שחייב. ואמר 'לנהוג' לפי שכיון שלא למד ממנו רק אות אחת לבד אפשר שימנע מלכבד אותו בשוגג, כי שכת ישכח מלכבדו לפי שאין עליו חיוב הניכר על כן ציווה התנא שינהוג הכבוד הזה בהנהגה ובתמידות, ובה גם כי יזקין לא יסור ממנה כי ההרגל על כל דבר שלטון :

ואמר מלת 'בו' להודיענו כי אין צריך שיכבד אותו בכבוד רבו ממש, כי ברבו צריך לנהוג בו כבוד אפי' במקומו שהוא אבן דומם, כמו

ואפשר עוד לומר כי מה שאמר ואין כבוד אלא לחכמים וכו', רצה להוסיף טעם לשבח שהלומד מחברו פרק א' וכו' צריך לנהוג בו כבוד, ולזה אמר ואין כבוד אלא לחכמים, כלומר הכבוד האמיתי אשר הוא כבוד העוה"ב אינו אלא לחכמים והם נוחלים אותו ומנוחתם בכבודו, שנאמר "כבוד חכמים ינחלו", וקראו נחלה לרמז אל כבוד העוה"ב כי הוא דבר של קיימא, כד"א "להנחיל אוהבי יש" (משלי ח כא). וביאר עוד דבריו, כי זה הכבוד שנוחלים החכמים לעתיד לבוא, הוא בעצמו הטוב הצפון לצדיקים לעתיד לבוא, שנאמר "ינחלו טוב" והוא האור הצפון לצדיקים כמו שאז"ל (בראשית רבה ג ו) "וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל" וגו' (בראשית א ד) הבדילו לצדיקים לעתיד לבא. **ומעתה כיון שזה האיש שלמדת ממנו היה סבה להנחילך לעתיד מהכבוד הרוחני, ראוי הוא שאתה בזה העולם תנהוג בו כבוד מהכבוד הגשמי, ולכן סמך כאן סיפיה דהאי קרא דכתיב "ותמימים ינחלו טוב" להודיע כי אותו הכבוד שאמר שנוחלים הוא הטוב הצפון לצדיקים: ואפשר עוד לומר וכו'...** ואמר עוד וכו' עכ"ל.

¹ כל המאמר הוא מספר מדרש שמואל.